

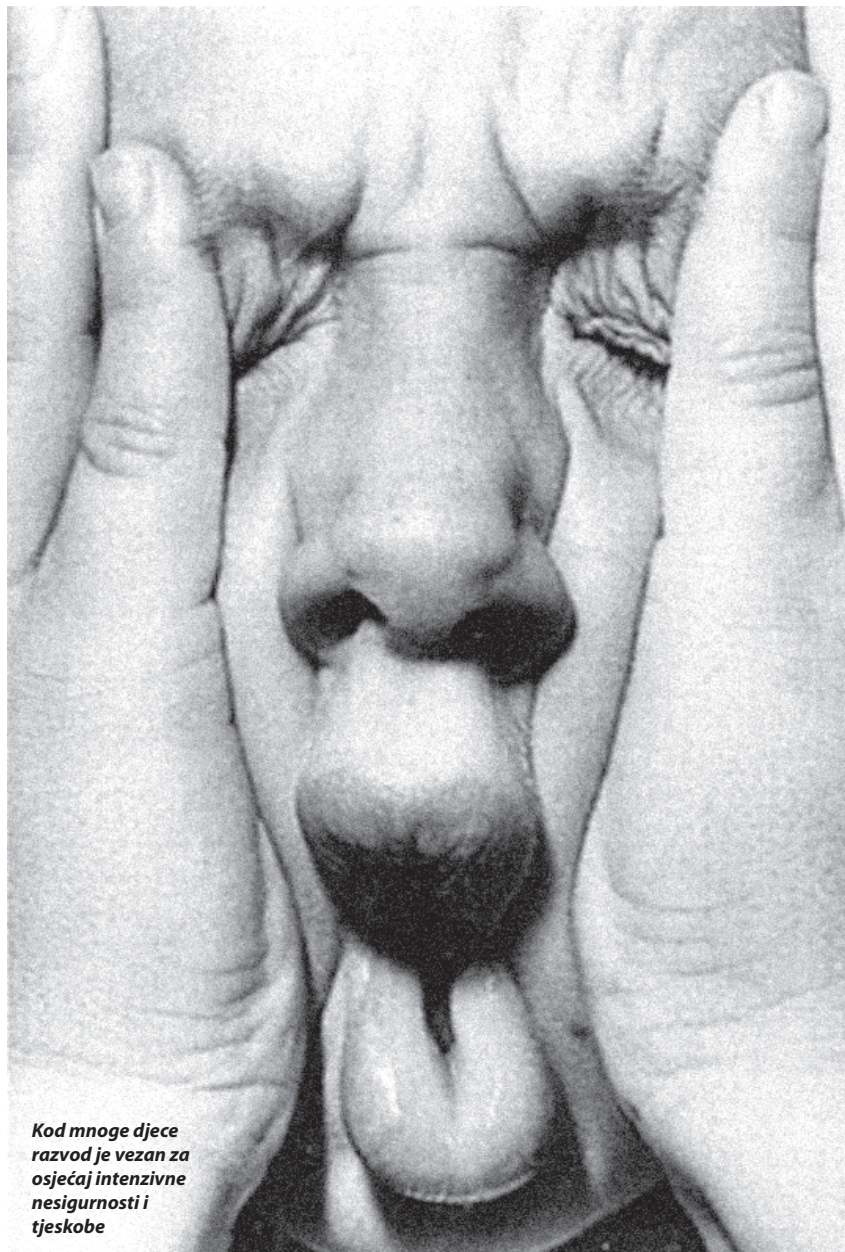
suvremeni trenuci u predškolskom odgoju

Kako bi postupak razvoda roditelja ostavio što manje posljedica na emocionalni razvoj djeteta, potrebno je definirati sve elemente važne za nastavak odnosa bivših bračnih partnera i zajedničke djece. Koja su prava djeteta a koja su prava i obveze roditelja u procesu razvoda braka, pročitajte u članku savjetnice pravobraniteljice za djecu.

► **Davorka Osmak-Franjić,**
psihologinja, savjetnica
pravobraniteljice za djecu
Ured pravobraniteljice
za djecu, Zagreb

★ Republika Hrvatska
Pravobranitelj za djecu

*Kod mnoge djece
razvod je vezan za
osjećaj intenzivne
nesigurnosti i
tjeskobe*

Prava djece tijekom i nakon razvoda roditelja

Razvod braka roditelja za djecu je stresno iskustvo, najčešće popraćeno osjećajima tuge, straha, nesigurnosti, tjeskobe, bespomoćnosti, ljutnje, zbnjenosti, osjećaja krivnje, preuzimanja odgovornosti za sukob roditelja, pojavu konflikta lojalnosti. Razvod je, uz razdvajanje od roditelja s kojim dijete neće živjeti, vezan i za niz promjena u životu djeteta koje pred dijete stavljaju zahtjev za prilagodbom. Rastajanju roditelja najčešće prethodi za dijete također stresno i emocionalno bolno iskustvo sukoba roditelja, nerijetko popraćeno i uključenošću drugih djetetu bliskih odraslih osoba (baka i djedova, prijatelja obitelji), što kod djeteta dodatno može izazvati i produbiti osjećaj nesigurnosti jer uslijed njihove emocionalne uključenosti u situaciju razvoda gubi podršku i oslonac ljudi kod kojih je u drugim životnim okolnostima najčešće nalazi. Suočavanje i nošenje s razvodom roditelja djeci može otežati emocionalna preplavljenost roditelja vlastitim teškim i bolnim proživljavanjem razvoda, što uz sve navedeno u nekim obiteljima djecu i njihove emocionalne potrebe stavlja u potpunosti u drugi plan.

Što je sve regulirano presudom o razvodu braka?

Presudom o razvodu braka, osim činjenice razvoda roditelja, regulirana su pitanja važna za daljnje odnose i funkcioniranje bivših bračnih partnera i zajedničke djece. Presudom se tako odlučuje s kojim će roditeljem dijete živjeti nakon razvoda, na koji način će se viđati dijete i roditelj koji ne živi s djecom te visina iznosa kojim će roditelj koji ne živi s djecom pridonositi njihovom uzdržavanju.

Nažalost, često je i ustaljeno pogrešno tumačenje kako se u postupku razvoda braka odlučuje o 'skrbništvu nad djetetom'. Naime, prema Obiteljskom zakonu (NN 116/03, 17/04, 136/04) roditelji, bez obzira žive li zajedno ili odvojeno, **ravno-pravno, zajednički i sporazumno** skrbe

o djetetu, osim u onim slučajevima kad je to izričito propisano zakonom. Zakon predviđa da samo jedan roditelj skrbi o djetetu u slučaju ako je drugi roditelj umro, proglašen umrlim, lišen roditeljske skrbi, lišen poslovne sposobnosti u odnosu na roditeljsku skrb ili spriječen. U svim drugim slučajevima niti jedan roditelj nema veću pravnu ulogu niti povlašteniji položaj u pogledu djeteta, osim ukoliko je odlukom suda drukčije određeno, a što je moguće učiniti samo radi zaštite dobrobiti djeteta.

Donoseći odluku o tome s kojim roditeljem će dijete živjeti, sud procjenjuje sve okolnosti slučaja i vodi se prije svega zaštitom interesa djeteta, uvažavajući mišljenje i prijedlog nadležnog centra za socijalnu skrb koji prikuplja podatke vezano za stambene i materijalne prilike roditelja, ali i vezano uz osobne karakteristike roditelja, njihove roditeljske kompetencije, uvažavajući obiteljske odnose te uzimajući u obzir i mišljenje djeteta, sukladno procjeni njegove dobi, zrelosti i interesa.

Dijete ima pravo znati

Obiteljskim je zakonom (čl. 89. st. 5.) propisano da dijete u postupcima u kojima se odlučuje o nekom njegovom pravu i interesu, ima pravo na prikladan način saznati važne okolnosti slučaja, dobiti savjet i izraziti svoje mišljenje te biti obaviješteno o mogućim posljedicama uvažavanja njegovog mišljenja. Zakonom nije propisana dobna granica za mogućnost razgovora s djetetom, niti dobna granica koja bi određivala kad se mišljenje djeteta uzima u obzir. Naime, izraženo mišljenje djeteta ne mora biti nužno u skladu s djetetovom dobrobiti i interesom, o kojima se prvenstveno mora voditi računa u svim postupcima u kojima se odlučuje o djetetovom pravu, a isto može biti i posljedica određenih roditeljskih manipulacija. Odluku o načinu odvijanja susreta i druženja djeteta i roditelja, također je važno donijeti sukladno

procjeni interesa djeteta. Iako Zakonom nije izričito određeno, vrijeme koje će dijete provesti s roditeljem s kojim ne živi, u odluci mora biti jasno naznačeno i točno definirano, pri čemu se u svakom pojedinačnom slučaju takva odluka donosi sukladno procjeni interesa djeteta. Vrijeme susreta i druženja određeno u vremenskim terminima nužno je zbog provedivosti same odluke, odnosno zbog česte nemogućnosti postizanja dogovora između roditelja, kao i pojave manipulacije djetetovim pravom na susrete i druženje od strane roditelja kod kojeg dijete živi.

Vezano za susrete i druženje, važno je naglasiti kako se radi prije svega o pravu djeteta te pravu i dužnosti oba roditelja. Roditelj koji ne živi s djetetom, ima pravo i dužnost (sukladno presudi ili prema dogovoru roditelja) u kontinuitetu i redovito provoditi vrijeme s djetetom, čime ostaje uključen u život djeteta, a što ostavlja prostora i za njegovanje i razvoj odnosa roditelj – dijete. Istodobno je dužnost roditelja s kojim dijete živi osigurati uvjete za redovito i kontinuirano odvijanje susreta i druženja radi dobrobiti djeteta. Od izuzetne važnosti je da oba roditelja pri tome imaju dobar uvid u vlastite emocionalne reakcije te verbalne i neverbalne poruke koje svjesno ili nesvjesno šalju djeci vezano za očekivanja lojalnosti od djeteta. Ovo prije svega kako kod djeteta ne bi izazvali i produbljivali osjećaj da pokazivanjem naklonosti, ljubavi i želje za provođenjem vremena s jednim roditeljem izdaju drugog roditelja. Također je važno da se roditelji dogovaraju o susretima i druženju, koji mogu, ukoliko se svi oko toga suglase, biti prilagođeni trenutnim životnim okolnostima (neplaniranim obvezama, bolešću i sl.) pri čemu odgovornost za postizanje dogovora imaju isključivo roditelji i nikako ju ne smiju 'prebaciti' djetetu. Dijete ne bi trebalo biti stavljeno u položaj u kojem se od njega očekuje posredovanje ili prenošenje poruka od jednog roditelja drugom

suvremeni trenuci u predškolskom odgoju

budući da se radi o zahtjevu neprimjerenom njegovoj dobi i zrelosti.

U određenim slučajevima, radi potrebe zaštite dobrobiti djeteta, susreti i druženja djeteta s roditeljem s kojim ne živi mogu se ograničiti ili zabraniti, a prema okolnostima slučaja, sud može odrediti osobu u čijoj će se nazočnosti održavati susreti i druženje, koju će predložiti centar za socijalnu skrb. Odluku o prestanku ograničenja ili zabrane susreta i druženja sud će donijeti na prijedlog centra za socijalnu skrb, roditelja i djeteta.

Pravo na uzdržavanje

Dijete ima pravo na uzdržavanje od strane oba roditelja i ono je također regulirano sudskom odlukom. Prilikom određivanja visine koju je na ime uzdržavanja dužan uplaćivati roditelj koji ne živi s djetetom, razmatraju se ukupne mjesečne potrebe djeteta pri čemu se u obzir uzimaju djetetova dob, potrebe za obrazovanjem i vanškolskim, odnosno vanvrtičkim aktivnostima ili posebne potrebe, ukoliko ih dijete ima. Ministarstvo pravosuđa svojom odlukom utvrđuje **okvirne** iznose za uzdržavanje djeteta. Trenutno je na snazi odluka po kojoj je djetetu predškolske dobi mjesečno potrebno 1500 kn, a djetetu školske dobi 1700 kn za uzdržavanje. Navedeni se iznosi odnose na procjene ukupnih mjesečnih potreba djeteta, odnosno iznos koji su roditelji zajedno dužni osigurati djetetu. Prilikom određivanja visine uzdržavanja, roditelju koji živi s djetetom u visinu njegova doprinosa uračunava se rad i briga koju ulaže u podizanje djeteta. Važno je naglasiti da će u slučaju većih mogućnosti roditelja, doprinos za uzdržavanje također biti veći budući da djetetov standard slijedi životni standard roditelja.

Ljuttja je jedan od osjećaja koji djeca iskazuju nakon razvoda braka roditelja

Sva navedena prava imaju i djeca rođena u izvanbračnim zajednicama roditelja, nakon njihovog prekida. Njihova prava reguliraju se na sudu u postupcima donošenja odluke s kojim će roditeljem živjeti, o susretima i druženju s roditeljem s kojim neće živjeti te utvrđivanju doprinosa na ime uzdržavanja djeteta.

Dijete je najvažnije

Kod mnoge djece razvod je vezan za osjećaj intenzivne nesigurnosti i tjeskobe, budući da roditelji, između ostalog, zaboravljaju ili propuštaju djeci dati jasnu, pošteno, dobi primjerenu informaciju o razvodu i posljedicama koje će on imati na svakodnevni život djeteta. Informacije o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, hoće li se moći družiti s bakama, djedovima i ostalim članovima šire obitelji, bez obzira na razdvojeni život roditelja, hoće li promijeniti mjesto stanovanja, hoće li polaziti isti vrtić ili školu ili će doći do promjene, na koji način će održavati kontakt s prijateljima iz 'starog' vrtića i sl. izuzetno su važne za dijete i roditelji ih djetetu trebaju pružiti.

Dijete ne bi trebalo biti stavljeno u položaj u kojem se od njega očekuje posredovanje ili prenošenje poruka od jednog roditelja drugom budući da se radi o zahtjevu neprimjerenom njegovoj dobi i zrelosti

Od izuzetne je važnosti, uz pretpostavku istinitosti, da roditelji djetetu jasno kažu kako će ga oboje i dalje nastaviti voljeti i brinuti se za njega i u budućnosti te da bez ulaženja u detaljna tumačenja razloga za razvod djetetu ostave prostora za postavljanje pitanja i odgovore mu na način primjeren njegovoj dobi. Također je izuzetno važno da roditelji bez obzira na vlastite intenzivne emocionalne reakcije pokušaju sami ili uz pomoć stručnjaka postići dogovor o svim gore navedenim, a za budući život djeteta bitnim pitanjima kako bi dijete bilo pošteđeno dodatnih sukoba roditelja i sudjelovanja u, nažalost, nerijetko dugim i djetetu iscrpljujućim postupcima.